

Ο Αριστόξενος, ο Πλάτων και τα βιβλία του Δημοκρίτου

Ο Διογένης Λαέρτιος αφιερώνει σε μια σοφή Ρωμαία μια πραγματεία με τον τίτλο «Βίοι και γνώμαι των εν φιλοσοφία ευδοκιμησάντων και των εκάστη αιρέσει αρεσκόντων εν επιτόμω συναγωγή». Εικάζεται ότι γράφτηκε είτε για την Ιουλία Δόμνα, είτε για την ανιψιά της, την Αρία. Γράφει στην παραλήπτρια: «Φιλοπλάτωνι δε σοι δικαίως υπαρχούση και παρ' οντίνουν τα του φιλοσόφου δόγματα φιλοτίμως ζητούση αναγκαίον ηγησάμην υπογράψαι και την φύσιν των λόγων και την τάξιν των διαλόγων και την έφοδον της επαγωγής, ως οίον τε στοιχειωδώς και επί κεφαλαίων, προς το μη αμοιρείν αυτού των δογμάτων την περί του βίου συναγωγήν» (Γ' 47).

Αν και η παραλήπτρια χαρακτηρίζεται ως «φιλοπλατωνική» και ο Διογένης αφιερώνει ολόκληρο το τρίτο βιβλίο στο βίο και τα δόγματα του μεγάλου φιλοσόφου, ωστόσο αυτό δεν τον εμποδίζει να συμπεριλάβει στο έργο του και άλλους. Και μάλιστα, φιλοσόφους που όχι μόνο είχαν διαφορετικούς φιλοσοφικούς προσανατολισμούς, αλλά και που δεν ήταν φιλικά διακείμενοι προς τον Πλάτωνα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα για την πρώτη περίπτωση, ότι αφιερώνει επίσης ένα ολόκληρο βιβλίο (το τελευταίο του έργου) στον Επίκουρο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα για την δεύτερη, ότι αφιερώνει αρκετό χώρο στο σύγγραμμά του για τον φιλόσοφο Αρίστιππο, στο δεύτερο βιβλίο. Γράφει ο Διογένης: «Είχε δε φιλέχθρως ο Πλάτων και προς Αρίστιππον. Εν γουν τω Περί ψυχής διαβάλλων αυτόν φησίν ότι ου παρεγένετο Σωκράτει τελευτώτι, αλλ' εν Αιγίνη ην και σύνεγγυς» (Γ' 36).

Νομίζω ότι δύο πράγματα μπορούμε να πάρουμε από τα παραπάνω. Το πρώτο είναι ότι ο κάθε φιλόσοφος έχει την αξία του. Ότι η φιλοσοφία τελικά είναι κάτι ευρύτερο και δεν θα έπρεπε να μπαίνουν όρια και κατηγοροποιήσεις, όπως βάζουν αρκετοί σύγχρονοι ακαδημαϊκοί μελετητές της. Βεβαίως υπάρχουν και διαφορές μεταξύ των φιλοσοφιών. Και αντιθέσεις μερικές φορές. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι κρατούμε τη μια και πετάμε την άλλη ολοκληρωτικά. Απεναντίας, κρατάει ο καθένας κάθε φορά αυτό που του ταιριάζει, αυτό που μέσα του τον ικανοποιεί. Με αυτή τη λογική, θα μπορούσε ο Επίκουρος να σταθεί δίπλα στον Πλάτωνα. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Πυθαγορείου Απολλώνιου Τυανέως, ο οποίος (όπως αναφέρεται στον βίο του) αν και είχε παρακολουθήσει όλες τις

φιλοσοφικές κατευθύνσεις της εποχής του (και την επικούρεια διδασκαλία), προτίμησε αυτήν του Πυθαγόρα, χωρίς να απορρίψει τις άλλες. Θα έλεγα, ότι αν η φιλοσοφία είναι το φως, οι επιμέρους κατευθύνσεις της είναι τα χρώματα της ίριδος στα οποία αναλύεται το φως. Κοντολογίς, το «διαφωνώ» δεν θα έπρεπε να σημαίνει «απορρίπτω», «μισώ», «μισαλλοδοξώ» .

Το δεύτερο, ότι ο φιλόσοφος είναι άνθρωπος. Όπως μας λέει πάλι ο Διογένης, ο πρώτος που χρησιμοποίησε τον όρο «φιλοσοφία», ήταν ο Πυθαγόρας. Αργότερα, οι ξένοι λαοί πήραν τον ελληνικό όρο και στην δική τους γλώσσα (όπως και τον όρο «μυθολογία», και οτιδήποτε σχετίζεται με τις τέχνες και τις επιστήμες). Δεν χρησιμοποίησε τον όρο «σοφός», διότι τον απέδιδε μόνο στον θεό. Ο άνθρωπος όμως μπορεί να γίνει φίλος με την σοφία (Α΄ 12). Ο φιλόσοφος είναι και ο ίδιος σε πορεία τελειώσεως ή αυτοβελτιώσεως. Δεν είναι κάτι το απλησίαστο και άφταστο. Είναι ο άνθρωπος που χρησιμοποιεί το λογικό του και προσπαθεί να διαμορφώσει συνθήκες μέσα του και γύρω του για έναν καλύτερο βίο. Είναι λοιπόν σχεδόν αυτονόητο, ότι σε τούτη την προσπάθεια με τις όποιες αντιξοότητες της, καθένας δεν είναι στο αυτό επίπεδο.

Χάριν στη φιλομάθεια της παραλήπτριας, γράφει ο Διογένης ότι *«αναγκαίον ηγησάμην υπογράψαι και την φύσιν των λόγων και την τάξιν των διαλόγων και την έφοδον της επαγωγής, ως οίον τε στοιχειωδώς και επί κεφαλαίων, προς το μη αμοιρείν αυτού των δογμάτων την περί του βίου συναγωγήν»*. Θεώρησε λοιπόν αναγκαίο να της γράψει συνοπτικά για την ουσία του φιλοσοφικού έργου του Πλάτωνος, ώστε να μην είναι άμοιρη ως προς την πλατωνική διδασκαλία, διδασκόμενη περισσότερο περί του βίου του Πλάτωνος. Και συνεχίζει ο Διογένης, *«γλαύκα γαρ εις Αθήνας, φασίν, ει δέη σοι τα κατ' είδος διηγείσθαι»*. Δηλαδή, εάν ασχολούνταν περισσότερο με το βίο του Πλάτωνος σε βάρος των διδασκαλιών του, δεν θα έφερνε κάτι νέο. Που σημαίνει, ότι **ο βίος του Πλάτωνος ήταν ευρέως γνωστός**. Άλλωστε, το εξ αρχής αίτημα στο οποίο απαντά η πραγματεία, σχετίζεται με τα πλατωνικά δόγματα (*«τα του φιλοσόφου δόγματα φιλοτίμως ζητούση αναγκαίον ηγησάμην υπογράψαι»*). Ας κρατήσουμε το στοιχείο ότι ο βίος του Πλάτωνος ήταν γνωστός στους πολλούς, σε αντίθεση με το βαθύτερο νόημα της διδασκαλίας του, γιατί θα μας χρειαστεί παρακάτω.

Ο Διογένης χρησιμοποιεί περίπου τριάντα πέντε διαφορετικές πηγές για να γράψει για τον Πλάτωνα. Κατονομάζει τόσο τους συγγραφείς όσο και τα έργα από τα οποία αντλεί τις πληροφορίες του. Στην συντριπτική τους πλειοψηφία, οι πηγές αυτές είναι για μας άγνωστες και χαμένες. Επί παραδείγματι, από το έργο του

Αναξιλαΐδη «Περί φιλοσόφων», του Αντιλέοντος «Περί χρονολογιών», του Αλεξάνδρου «Διαδοχές», του Δικαίαρχου «Περί βίων», του Ονήτορος «Αν θα πρέπει να παίρνει χρήματα ο φιλόσοφος», της Παμφίλης «Απομνημονεύματα», του Σαβίνου «Μελετητική ύλη», κλπ.

Πουθενά στα βιογραφικά στοιχεία που παραθέτει ο συγγραφέας δεν υπάρχει αναφορά σε δήθεν μισαλλοδοξία που δήθεν έτρεφε ο φιλόσοφος, παρότι αναφέρει περιπτώσεις ανθρώπων με τους οποίους δεν είχε καλές σχέσεις. Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι ο Μόλων έτρεφε απέχθεια προς τον Πλάτωνα, αλλά και ο Ξενοφών δεν ήταν ευμενής προς αυτόν. Σαν να διαφιλονικούσαν μεταξύ τους, γράφοντας για τα ίδια θέματα· και οι δύο έγραψαν «Συμπόσιο», και οι δύο έγραψαν «Απολογία Σωκράτους», ο Πλάτων την «Πολιτεία» και ο Ξενοφών την «Κύρου παιδεία» αντίστοιχα. Και οι δύο μνημονεύουν τον Σωκράτη, αλλά κανένας από τους δύο δεν μνημονεύει ο ένας τον άλλο, εκτός από μια ελάχιστη αναφορά του Ξενοφώντος στον Πλάτωνα, στο 3ο βιβλίο των «Απομνημονευμάτων». Ωστόσο, σε καμία από τις περιπτώσεις δεν διακρίνεται ίχνος μισαλλοδοξίας. Ο Πλάτων πολλές φορές μέσα στους διαλόγους του, είτε συμφωνεί και εμβαθύνει σε προηγούμενες απόψεις φιλοσόφων, είτε διαφωνεί και προσπαθεί να ανασκευάσει κάποιες θέσεις. Άλλοτε μνημονεύει πρόσωπα και άλλοτε όχι. Ο Διογένης γράφει: «*Εστί δε διάλογος λόγος εξ ερωτήσεως και αποκρίσεως συγκείμενος περί τινός των φιλοσοφουμένων και πολιτικών μετά της πρεπούσης ηθοποιίας των παραλαμβανομένων προσώπων και της κατά την λέξιν κατασκευής. Διαλεκτική δ' εστί τέχνη λόγων, δι' ης ανασκευάζομεν τι ή κατασκευάζομεν εξ ερωτήσεως και αποκρίσεως των προσδιαλεγομένων*» (Γ' 48).

Είτε κάτι ανασκευάζεται είτε κατασκευάζεται, στηρίζεται στον διάλογο και την διαλεκτική τέχνη, μέσα από τις ερωταποκρίσεις. Και συνεχίζει ο Διογένης, «*Του δη λόγου του Πλατωνικού δυ' εισίν ανωτάτω χαρακτήρες, ο τε υφηγητικός και ο ζητητικός*» (Γ' 49). Ο χαρακτήρας του πλατωνικού λόγου είναι ο διδακτικός και ο ερευνητικός. Λίγο παρακάτω συμπληρώνει, «*Ο τοίνυν Πλάτων περί μεν ων κατείληφεν αποφαινεται, τα δε ψεύδη διελέγχει, περί δε των αδήλων επέχει*» (Γ' 52). Όταν ο Πλάτων έχει αποκρυσταλλωμένη άποψη, αποφαινεται. Όταν δεν συμφωνεί, ανασκευάζει. Για τα άδηλα, αναστέλλει την κρίση του.

Ορισμένοι, επικαλούνται την μαρτυρία που καταγράφει ο Διογένης, ότι κάποτε όταν ήταν νέος ο Πλάτων, και αφού άκουσε τον σωκρατικό λόγο, αποφάσισε να αφήσει την τραγική ποίηση και το θέατρο, καίγοντας τα ποιήματά του. «*Έπειτα μέντοι μέλλων αγωνιείσθαι τραγωδία προ του Διονυσιακού θεάτρου Σωκράτους*

ακούσας κατέφλεξε τα ποιήματα ειπών· “Ἦφαιστε, πρόμολ’ ὦδε· Πλάτων νυ τι σείο χατίζει”» (Γ΄ 5).

Αυτό εμπεριέχει μια αντίφαση. Από τη μια καίει τα ποιήματά του που τα είχε ετοιμάσει για να διαγωνισθεί στο θέατρο, και από την άλλη το κάνει χρησιμοποιώντας ομηρικό στίχο. Αυτός ο ενθουσιασμός όμως δικαιολογείται, αφού τότε ο Πλάτων ήταν μόλις είκοσι ετών. Θα ήταν άτοπο να πει κανείς ότι η ενέργεια αυτή προκλήθηκε από μισαλλοδοξία.

Περνάμε τώρα στο θέμα των συγγραμμάτων του Δημοκρίτου, τα οποία ο Πλάτων φέρεται να είχε σκοπό να κάψει.

Υπάρχει η απορία, γιατί ο Πλάτων δεν αναφέρθηκε ποτέ ονομαστικά στον Δημόκριτο. Είναι μια απορία που εκφράζεται χωρίς να επιχειρείται κάποια απάντηση, στον ίδιο τον βίο του Πλάτωνος. «*Πρώτος τε αντειρηκώς σχεδόν απάσι τοις προ αυτού, ζητείται δια τι μη εμνημόνευσεν Δημοκρίτου*» (Γ΄ 25). Εάν όμως ο Διογένης, που είχε στην διάθεσή του τόσες πολλές πηγές, δεν ξέρει την απάντηση, μήπως την ξέρουμε εμείς; Μόνο υποθέσεις μπορούμε να κάνουμε. Πάντως, ο ισχυρισμός ότι δεν τον μνημονεύει από προσωπική εμπάθεια, δεν μπορεί να σταθεί εύκολα. Και αυτό, διότι στους διαλόγους του γίνεται μνεία προσώπων και των αντίστοιχων διδασκαλιών τους, με τα οποία ο Πλάτων δεν συμφωνούσε. Γνωρίζουμε την πνευματική διαμάχη του με τους εκπροσώπους της σοφιστικής κινήσεως. Όμως, ο ίδιος τιτλοφορεί κάποιους από τους διαλόγους του, με τα ονόματά τους. Επί παραδείγματι, «Πρωταγόρας», «Γοργίας», «Ιππίας μείζων» κα.

Αυτό που θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί, είναι ότι απλά ο Πλάτων αξιολογεί και είτε αναπτύσσει είτε απορρίπτει δημοκρίτειες φιλοσοφικο-επιστημονικές θεωρίες του Δημοκρίτου, χωρίς να τον αναφέρει ονομαστικά, κάτι που όπως είδαμε παραπάνω συμφωνεί με τα γραφόμενα του Διογένη. Κατά πολλούς ερμηνευτές, πιστεύεται ότι υπάρχουν σχετικές αναφορές στον διάλογο «Τίμαιος». Επί παραδείγματι, στον πρώτο τόμο του «Εγχειριδίου της Ιστορίας της Φιλοσοφίας», οι καθηγητές W. Windelband και H. Heimsoeth, εξηγούν και αναλύουν πως ο Πλάτων και ο Δημόκριτος έχοντας παράλληλη πορεία, εκκινώντας από την ίδια αφετηρία, στην πορεία διαφοροποιήθηκαν ριζικά (σ. 120-125). Δεν είναι βέβαια επί του παρόντος να αναλυθούν όλα αυτά. Το συμπέρασμα για τη βασική διαφορά Πλάτωνος- Δημοκρίτου, βρίσκεται στην μηχανιστική ερμηνεία της φύσης. «*Σε αυτήν όμως την έκθεσή του (σημ. εννοεί τον πλατωνικό διάλογο «Τίμαιος»)* **αντιτίθεται σαφέστατα προς τη μηχανιστική ερμηνεία της**

φύσης. Από τον τρόπο με τον οποίο την παρουσιάζει είναι φανερό ότι αναφέρεται στη θεωρία του Δημοκρίτου. Στη θεωρία δηλαδή **ότι από την τυχαία (δηλαδή την όχι εμπρόθετη) συνάντηση του «άτακτα κινούμενου»** γεννιούνται εδώ κι εκεί και πάλι χάνονται λογής- λογής κόσμοι, αντιπαραθέτει την άποψη ότι υπάρχει μόνο αυτός ο ένας, ενιαίος και μοναδικός στο είδος του κόσμος, που είναι τελειότατος και ωραιότατος, και ότι η πρωταρχή του μπορεί να αναχθεί μόνο σε ένα νου που δρα σκόπιμα. Αν λοιπόν θέλουμε να σχηματίσουμε μια αντίληψη γι' αυτή την πρωταρχή, πρέπει να αναζητήσουμε την αιτία του αισθητού κόσμου στην τελεολογική σχέση του με τις Ιδέες. Αυτή τη σχέση ο Πλάτων τη διατύπωσε με την παράσταση ενός «θεού που έπλασε τον κόσμο» (δημιουργός), που «προσβλέποντας στις Ιδέες» έδωσε μορφή στο μη ον, στο χώρο. Ο χώρος προσδιορίζεται ως το ακαθόριστο που επιδέχεται διαμόρφωση, που δέχεται όλες τις μορφές σωματικότητας (δεξαμενή) που συνάμα όμως είναι και η αιτία για την οποία δεν αισθητοποιούνται σωστά οι ιδέες μέσα σε αυτόν. Την αντενέργεια του συναιτίου ή των μερικότερων συναιτιών ο Πλάτων τη χαρακτηρίζει μηχανική αναγκαιότητα (ανάγκη). **Παίρνει δηλαδή πάλι στη φυσική του τη δημοκρίτεια έννοια, σαν μεμονωμένο στοιχείο, για να εξηγήσει ό, τι δεν γίνεται κατανοητό με τελεολογικό τρόπο.** [...] ενώ ο Δημόκριτος θεωρούσε τις ολικές κινήσεις μηχανικές συνισταμένες των πρωταρχικών κινησιακών καταστάσεων που συντελέστηκαν στα επιμέρους άτομα, αντίθετα, κατά τον Πλάτωνα, η κανονικά ταξιθετημένη ολική κίνηση του σύμπαντος είναι το καθολικά πρωταρχικό, και κάθε μερικότερο συμβάν παράγεται από αυτό το σκόπιμα καθορισμένο όλο» (ο. π. σ. 150-151).

Και ερχόμαστε τώρα στο επίμαχο. Ο Διογένης Λαέρτιος αναφέρει στο 9ο βιβλίο του έργου του, τα εξής: «Αριστόξενος δ' εν τοις Ιστορικοίς υπομνήμασι φησί Πλάτωνα θελήσαι συμφλέξαι τα Δημοκρίτου συγγράμματα, οπόσα εδυνήθη συναγαγείν. Αμύκλαν δε και Κλεινίαν τους Πυθαγορικούς κωλύσαι αυτόν, ως ουδέν όφελος· πάρα πολλοίς γαρ είναι ήδη τα βιβλία. Και δήλον δε· πάντων γαρ σχεδόν των αρχαίων μεμνημένος ο Πλάτων ουδαμού Δημοκρίτου διαμνημονεύει» (§ 40)].

Δηλαδή, «Ο Αριστόξενος γράφει στα “Ιστορικά του Υπομνήματα”, ότι όταν ο Πλάτωνας θέλησε να κάψει τα συγγράμματα του Δημόκριτου, αυτά που μπόρεσε να μαζέψει, τον εμπόδισαν οι Πυθαγόρειοι Αμύκλας και Κλεινίας, γιατί θα ήταν ανώφελο, αφού τα βιβλία βρίσκονταν ήδη σε πολλά χέρια. Και είναι αυτό φανερό, γιατί ο Πλάτωνας ενώ μνημονεύει όλους σχεδόν τους αρχαίους, δεν αναφέρει πουθενά το Δημόκριτο».

Το περίεργο είναι ότι αυτή η πληροφορία του Αριστόξενου δεν τοποθετείται από τον Διογένη στο βιβλίο του βίου του Πλάτωνος (δηλαδή στο 3ο). Πιθανότατα, διότι δεν την θεωρεί και ο ίδιος τόσο αξιόπιστη. Στην ίδια την αιτιολόγηση του Διογένους δηλώνεται καθαρά ότι ο Πλάτων «πάντων γαρ **σχεδόν** των αρχαίων μεμνημένος» (άρα, υπάρχει μια μικρή μερίδα αρχαίων που δεν τους μνημονεύει πουθενά), στην οποία θα μπορούσαμε να κατατάξουμε τον Δημόκριτο (παρόλο, που όπως είδαμε, αξιολογεί τις δημοκρίτειες θέσεις). Το να ισχυριστούμε ότι όποιος δεν μνημονεύεται σημαίνει ταυτόχρονα ότι απαξιώνεται ή γίνεται αντικείμενο μισαλλοδοξίας από τον Πλάτωνα, θα ήταν έωλος ισχυρισμός και αυθαίρετος. Το «δήλον δε», τοποθετείται όχι για να δώσει κύρος στην πληροφορία του Αριστόξενου, αλλά για να δηλώσει την διαφωνία του Πλάτωνος προς τον πυρήνα της διδασκαλίας του Δημοκρίτου (που αφορά κυρίως το απρονόητο).

Ο Δημόκριτος ζει περίπου από το 470/ 469 π.κ.ε. έως το 370/369 π.κ.ε. Ο Πλάτων από το 427 π.κ.ε.-347 π.κ.ε. Ο Αριστόξενος είναι μαθητής του Αριστοτέλους, γεννημένος το 370 π.κ.ε. Δεν γνωρίζουμε το πότε έλαβε χώρα το «συμβάν». Όσο ζούσε ο Δημόκριτος; Όταν απεβίωσε; Στην καλύτερη των περιπτώσεων, όταν ο Αριστόξενος ήταν το πολύ 23 ετών και ο Πλάτων 80. Όμως, θα μπορούσε να γράψει έργο ιστορικής φύσεως στα 23 του; Φαίνεται επομένως, ότι δεν είναι σύγχρονος του συμβάντος (δεν το ξέρει από πρώτο χέρι), αλλά ότι αντλεί την πληροφορία από άλλη πηγή, την οποία όμως δεν κατονομάζει. Δεν γνωρίζουμε από πού αντλεί ο Αριστόξενος την πληροφορία. Ξέρουμε όμως, ότι ναι μεν ο Αριστόξενος ήταν και αυτός ένας πολύ μεγάλος φιλόσοφος ανάμεσα στους μαθητές του Αριστοτέλους. Όμως, γνωρίζουμε επίσης, ότι ήταν τρομερά φίλαυτος, ώστε να δυσφημεί (υβρίζει) τον Αριστοτέλη (μετά το θάνατο του δεύτερου) επειδή άφησε διάδοχο στο Λύκειο τον Θεόφραστο αντί για αυτόν. Θα είχε λοιπόν κίνητρο, μέσα στην ύβρη του κατά του Αριστοτέλους, να αναφερθεί αρνητικά και στον δάσκαλό του, Πλάτωνα, κατασκευάζοντας περιστατικά. Ωστόσο, και αυτό μόνο ως υπόθεση μπορεί να θεωρηθεί.

Το λεξικό Σούδα αναφέρει: «*Αριστόξενος υιός Μνησίου του και Σπινθάρου, μουσικού, από Τάραντος της Ιταλίας. Διατρίψας δε εν Μαντινεία φιλόσοφος γέγονε, και μουσική επιθέμενος ουκ ηστόχησεν, ακουστής του τε πατρός και Λάμπρου του Ερυθραίου, είτα Ξενοφίλου του Πυθαγορείου, και τέλος Αριστοτέλους, εις ον αποθανόντα ύβρισε, διότι κατέλιπε της σχολής διάδοχον Θεόφραστον, αυτού δόξαν μεγάλην εν τοις ακροαταίς τοις Αριστοτέλους έχοντος*».

Ανατρέχοντας σε καθηγητές που δεν διάκεινται φιλικά προς τον Πλάτωνα (δυστυχώς, αντί να δουν την φιλοσοφία ως ένα όλον, χωρίζονται σε ιδεολογικά «στρατόπεδα»), όπως τον Χ. Θεοδορίδη (που στο έργο του «Επίκουρος» γράφει απαξιωτικά και ατεκμηρίωτα πράγματα κατά του Πλάτωνος) ή τον Ζώρτζ Μινουά (στο ογκώδες βιβλίο του «Ιστορία της αθείας»), δεν βρέθηκε πουθενά αναφορά στην παραπάνω πληροφορία του Αριστόξενου. Να μην θεωρήθηκε αξιόπιστη; Πιθανό.

Ο Αθανάσιος Παπαδόπουλος (που επίσης δεν διέκειτο φιλικά προς τον Πλάτωνα, αλλά όχι τόσο πρόχειρα όπως ο Θεοδορίδης), γράφει: «Σύμφωνα με πληροφορία του Αριστόξενου (ήταν συνομήλικος και μαθητής του Αριστοτέλη) που παραθέτει ο Διογένης Λαέρτιος, ο Πλάτων μισούσε σε τέτοιο βαθμό τον Δημόκριτο, ώστε σχεδίαζε να κάψει τα συγγράμματά του, όσα είχε μπορέσει να συγκεντρώσει. Οι Πυθαγόρειοι όμως, Αμύκλας και Κλεινίας τον εμπόδισαν, επικαλούμενοι το επιχείρημα ότι τα βιβλία του Δημοκρίτου ήταν πολύ διαδεδομένα, κι έτσι τα είχαν και πολλοί άλλοι. **Η παραπάνω πληροφορία δεν επιβεβαιώνεται από άλλη πηγή.** Από τα όσα, μάλιστα λέει στη συνέχεια ο Διογένης Λαέρτιος, θα μπορούσε κανείς να συμπεράνει ότι αποτελεί μάλλον **επινόηση** για να εξηγηθεί το γεγονός ότι ο Πλάτων, όπως είπαμε ήδη, δεν αναφέρει σε κανένα έργο του ονομαστικά τον Αβδηρίτη φιλόσοφο» (Αθανάσιος Παπαδόπουλος, Εισαγωγή στον Δημόκριτο, εκδόσεις Κάκτος, Α΄ σ. 29 / από το βιβλίο του Αθ. Παπαδοπούλου, « Δημόκριτος, ο φιλόσοφος και φυσιοδίφης. Ο θεωρητικός της δημοκρατίας»).

Ο Πλάτων δεν θα συμφωνούσε κατά κανένα τρόπο με την μέθοδο του καψίματος βιβλίων, με των οποίων το περιεχόμενο δεν θα συμφωνούσε. Είδαμε ήδη, ότι ο Πλάτων δεν διστάζει να αναφερθεί σε δημοκρίτειες απόψεις. Επίσης, πρέπει να διορθώσουμε την πλανεμένη άποψη ότι δήθεν ο Δημόκριτος δεν δέχονταν την ύπαρξη θεοτήτων. Σύμφωνα με τις διασωθείσες μαρτυρίες και τα διασωθέντα αποσπάσματα, συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο. Για παράδειγμα, αναφέρεται στο απόσπασμα 175, «Οι θεοί δίνουν ανέκαθεν και τώρα στους ανθρώπους όλα τα αγαθά. Όλα όσα είναι κακά, βλαβερά και ανώφελα, ανέκαθεν και τώρα δεν τα δωρίζουν οι θεοί στους ανθρώπους, αλλά βουτιούνται μόνοι τους σ' αυτά από τυφλότητα του νου και απερισκεψία».

Τέλος, να αναφερθεί ότι στο έργο «Νόμοι» (άλλο ένα κείμενο που κακοποιείται και για το οποίο θα γίνει ειδικός αναλυτικός λόγος προσεχώς), στο επίμαχο 10ο βιβλίο, αναφέρεται δεκαεπτά φορές η λέξη «πειθώ» με τα παράγωγά της.

Διομήδης